KRAL LEAR

WILLIAM SHAKESPEARE

Türkçesi:
Tamer Gülbek

YAYIN NU: 1951
EDEBÎ ESERLER: 1002

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-490-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

William Shakespeare: Şair, oyun yazarı ve tiyatro oyuncusu olan Shakespeare, birçokları tarafından İngiliz dilinin ve dünyanın en iyi oyun yazarı sayılır. İngiltere'nin ulusal şairi ve "Avon'un Ozanı" olarak da bilinir. Günümüze ulaşan eserleri, bazı ortaklaşa yazılanlarla birlikte otuz sekiz oyun, yüz elli dört sone, iki uzun anlatı şiiri ve birkaç kaynağı belirsiz şiirden oluşur. Oyunları bütün büyük dillere çevrilmiş ve diğer büyük tiyatro yazarlarının oyunlarından çok daha fazla sahnelenmiştir.

Shakespeare, 26 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu ve orada büyüdü. On sekiz yaşında, Anne Hathaway ile evlendi ve üç çocuğu oldu: Susanna, ikizler Hamnet ve Judith. 1585 ile 1592 arası, Londra'da bir aktör, yazar ve Lord Chamberlain's Men (sonraki adı King's Men) adında bir tiyatro şirketinin sahibi olarak başarılı bir kariyere başladı. 23 Nisan 1616'da ölmeden üç yıl önce 1613'te, kırk dokuz yaşındayken emekli olup Stratford'a döndüğü biliniyor. Shakespeare'in kişisel yaşamına dair bazı kayıtlar günümüze ulaşmıştır. Fiziksel görünüşü, cinsel yönelimi, dinî inançları ve başkaları tarafından yazılıp ona atfedilen eserler olup olmadığı hakkında önemli tahminler yürütülmüştür.

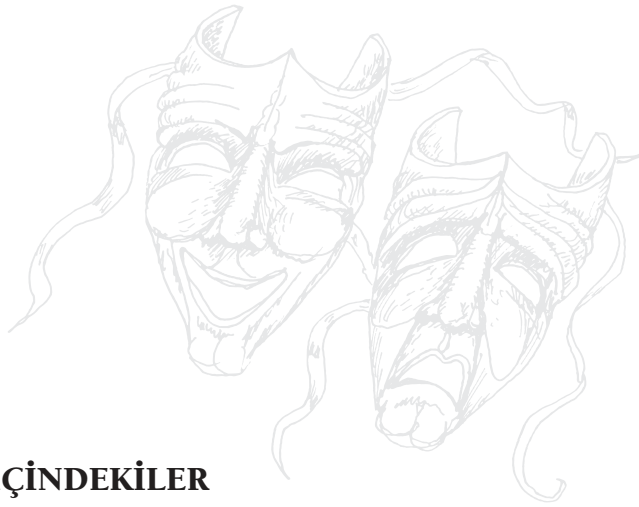
Shakespeare, bilinen eserlerinin çoğunu 1589 ile 1613 yılları arasında üretti. İlk oyunları çoğunlukla komedi ve tarihî oyunlardı, bu türlerle on altıncı yüzyıl sonunda kültür ve sanatın zirvesine yükseldi. Daha sonra 1608'e kadar trajedilere yöneldi, İngilizcenin en iyi ürünlerinden bazıları kabul edilen *Hamlet, Kral Lear, Othello* ve *Macbeth*'i bu dönemde yazdı. Son yıllarında, dram olarak da bilinen trajikomedilerini yazdı ve diğer oyun yazarlarıyla ortak işler yaptı.

Oyunları bugün popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Tamer Gülbek: 1965 yılında Ankara'da doğdu. 1983'te Kuleli Askerî Lisesinden, 1988'de ise Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İlk şiiri 1998'de *Varlık*'ta yayımlandı. Şiirleri, şiir çevirileri ve şiir üzerine yazılarıyla çeşitli edebiyat dergilerinde ve antolojilerde yer aldı.

Kitapları: ***Şiir***: *Zefiran* (2008), *Suda Tuhaf Hareketler* (2009), *Güven Park* (2010), *Yabancı Dil* (2013), *Tümünü Görüntüle* (2018); ***Eleştiri/Deneme***: *Şiirle Tutulan* (2010); ***Çeviri:*** Alfred Lord Tennyson'dan *Enoch Arden* (2018), Henry W. Longfellow'dan *Kölelik Şiirleri* (2020), Wilfred Owen'dan *Savaş Şiirleri* (2020), Lord Byron'dan *Genç Harold'ın Yolculuğu* (2021), *Manfred* (2022) ve *Sardanapalus* (2022), Edgar Lee Masters'dan *Spoon River Antolojisi* (2022), Robert Burns'den *Ey İskoçlar!* (2022), William Shakespeare'den hepsi 2023'te yayımlanan *Hamlet*, *Kral Lear*, *Othello* ve *Macbeth*.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ • 9

William Shakespeare (1564–1616) • 11

Shakespeare'in Oyunları (Kronolojik Liste) • 15

Kral Lear'a Giriş • 17

KRAL LEAR

BİRİNCİ PERDE • 25

İKİNCİ PERDE • 73

ÜÇÜNCÜ PERDE • 109

DÖRDÜNCÜ PERDE • 145

BEŞİNCİ PERDE • 187

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ

Yalnızca İngiliz edebiyatının değil aynı zamanda dünya edebiyatının da gelmiş geçmiş en ünlü isimlerinden birisi olan William Shakespeare'in bu şöhretini özellikle yazdığı dört tragedyaya borçlu olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar, herhangi bir sıra gözetmeksizin, *Hamlet, Macbeth, Othello* ve *Kral Lear*'dır. Bu oyunları her ne kadar belli bir önem sırasına koyamasak da *Hamlet*'in diğerlerine göre ünde belki bir ölçüde öne çıktığını teslim edebiliriz. Ancak muhtelif zamanlarda muhtelif eleştirmenler diğerlerini de teker teker Shakespeare'in en önemli oyunu veya tragedyası saymışlardır.

Hangisi daha önemli veya daha büyük tartışmasına girmeden soğukkanlı bir tarafsızlıkla bakıldığında bu oyunların ortak özelliklerinin, insanlığın ortak duygularını zamanlar üstü biçimde ve son derece etkin bir kurgu ve dil kullanımıyla ele almaları ve iletmeleri olduğu görülür. Her bir oyundan önce yazarın ve oyunların geçmişiyle ve ayrı ayrı önemleriyle ilgili bilgileri paylaştım. Bu ön sözde ise bu çeviriye neden giriştiğimi ve çeviri sürecinde neler yaşadığımı kısaca anlatmak isterim.

Benim Shakespeare'le tanışmam 1980'lerde üniversite sıralarında oldu. Birinci sınıfta iken çok değerli hocam Jale Parla sayesinde Shakespeare'in soneleriyle, üçüncü ve dördüncü sınıfta ise, yine çok değerli hocam rahmetli Ercüment Atabay sayesinde yazarın tiyatro oyunlarıyla tanıştım. Hatta yalnızca tanışmakla kalmadım, oldukça içli dışlı oldum, diyebilirim. Özellikle *Hamlet*'i ve *Kral Lear*'ı öyle ayrıntılı çalışmıştık ki neredeyse bütün repliklerini dize dize belleğimize önemleri ve göndermeleriyle birlikte nakşetmiştik. Sınavlarda verilen on alıntının, kimin kime hangi sahnede söylediği sözler olduğunu ve bu sözlerin oyunun içindeki önemini yazmamız istenirdi. Tabii o harala gürele içinde bu eserlerin bütün edebiyat sahnesi içindeki yerini tam olarak anlamamız mümkün değildi. Ancak aradan yıllar geçtikten sonra, edebiyatla ve özellikle de şiirle haşır neşir olup piştikçe bu oyunların nasıl devasa yapıtlar olduğunu, insanlık tarihinde nasıl birer dikilitaş gibi anıtlaştıklarını idrak etmeye başladım. Böylelikle cesaretimi ve birikimimi toplayana dek bunları Türkçeye çevirmeyi kafamda bir yere görev olarak iliştirdim. Nihayet bu sene, bu kitabın editörü sevgili Göktürk Ömer Çakır'ın da teşviki ve yüreklendirmesiyle bu zorlu ödevi ele almaya karar verdim.

Tabii ki bu dört tragedyanın önceden yapılmış Türkçe çevirileri zaten mevcuttu. Üstelik bu çevirilerin hemen hepsi son derece yetkin kalemlerce hiçbir fahiş hataya yer vermeyecek derecede özenle yapılmıştı. O hâlde benim bu işe girişmem kendi

içinde bir iddiayı barındırmalıydı. Doğruyu söylemek gerekirse bu iddia çeviriler ilerledikçe kafamda netleşmeye başladı. Gelinen noktadan geri dönüp baktığımdaysa şunu gördüm: Daha önce okumuş olduğum çevirilere göre benim çevirilerim okuma zorluğunu bir nebze azaltarak diyalogların birbirini takibini kolaylaştırmış, bir anlamda okuma akışını hızlandırmıştı. Bunun bir nedeni Türkçenin belki daha güncel bir versiyonunu kullanmış olmamsa bir diğer nedeni çeviride kaynak metne kelimesi kelimesine bir sadakat göstermemiş olmamdı. Oysa normal şartlarda, ya da çağdaş bir metin söz konusu olduğunda, yazarın sözünün birebir aktarılmasından yana bir anlayışa sahip olduğumu söylemeliyim. Ancak bu durum Shakespeare dönemi İngilizcesi için maalesef geçerli olamıyor. Kelimesi kelimesine çeviri burada tuhaf karşılıklarla sonuçlanabiliyor. Bu yüzden yapıdan ziyade anlam odaklı bir çeviri anlayışını kullanmaya özen gösterdim. Bu hedefe yönelik olarak da gerekli yerlerde küçük müdahaleler yapmaktan imtina etmeden diyalogların doğal akışını korumaya çalıştım. Akışı aksatmamaya yönelik geliştirdiğim başka bir yöntem de gereksiz dipnotlardan kaçınmak oldu. Dipnotlarla okumayı sekteye uğratmamak adına çoğunlukla orada verilen bilgiyi metnin içine yedirme yöntemini tercih ettim. Örneğin, "Üç cadı Hecate ile buluşur" cümlesindeki Hecate'ye dipnot açmak yerine "Üç cadı Tanrıçaları Hecate ile buluşur" demeyi veya "Acheron" kelimesini kullanıp dipnotla açıklamak yerine metinde doğrudan "cehennem ırmağı" tamlamasını kullanmayı yeğledim. Başka bir çeviride ve başka bir bağlam içinde Acheron'u Acheron olarak bırakmayı tercih edebilirdim. Ancak bu metinde bu adın tarihsel bir göndermeden çok bir imge oluşturmak için kullanılmış olduğunu değerlendirdim ve tercihimi bu yönde kullandım.

Türkçeleştirdiğim bu dört tragedya da (*Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear*) Shakespeare'in diğer oyunları gibi manzum oyunlardır. Özellikle kahramanların kendi kendilerine konuştukları ve dramatik yönü çok güçlü olan *soliloquy*lerde ("to be or not to be" gibi uzun tiratlar) şiirsel dil çok ön plandadır. Dolayısıyla hem bu bölümlerde hem de genel olarak oyunların bütününde az ya da çok şairliğimin getirdiği avantajdan faydalanmışımdır, diye düşünüyorum. Tabii ki buna ve çevirilerin bütünsel başarılarına karar verecek merci her zamanki gibi okur olacaktır. Gönülden uğraş verdiğim ve bir nevi aldığım eğitimin bir kefareti olarak düşündüğüm bu Shakespeare tercümelerimin okur nezdinde de olumlu bir karşılık bulması en büyük temennimdir. Herkese keyifli okumalar dilerim.

Tamer Gülbek
İzmir, Kasım 2022.

William Shakespeare (1564–1616)

William Shakespeare, 23 Nisan 1564'te Stratford-upon-Avon'da doğdu. John Shakespeare ve Mary Arden'ın oğlu olan William'ın, Stratford'daki King Edward VI Gramer Okulu'nda eğitim gördüğü, burada Latinceyle beraber biraz da Yunanca öğrendiği ve Romalı oyun yazarlarının oyunlarını okuduğu tahmin ediliyor. Babası John Shakespeare deri, yün ve tahıl tüccarıydı. Annesi Mary Arden ise bir çiftçinin kızıydı. William 1582'de henüz on sekiz yaşındayken, kendisinden sekiz yaş büyük olan Anne Hathaway ile evlendi. İki kızları oldu: 1583 doğumlu Susanna ve 1585 doğumlu Judith. Judith'in ikizi olarak dünyaya gelen oğlu Hamnet ise on bir yaşındayken hayata veda etti.

Shakespeare'in 1585 ve 1592 arasındaki faaliyetleri hakkında çok az şey biliniyor. Londralı oyun yazarı Robert Greene 1592'de yayımladığı *A Groatsworth of Wit, Bought with a Million of Repentance* adlı kitapçıkta onun aktörlük ve oyun yazarlığı yaptığına işaret ediyor. Shakespeare bu dönemde bir okulda öğretmenlik de yapmış olabilir, ancak 1585'ten hemen sonra aktörlük eğitimi için Londra'ya gitmiş olması daha olası görünüyor. Veba nedeniyle, Londra tiyatroları Haziran 1592 ile Nisan 1594 arasında çoğunlukla kapalıydı. Bu dönemde Shakespeare'in muhtemelen hamisi olan Southampton kontu Henry Wriothesley'den edindiği küçük bir geliri vardı ve ilk iki şiiri *Venus and Adonis* (1593) ile *The Rape of Lucrece*'i (1594) ona ithaf etmişti. Bunlardan ilki, Venüs'ün Adonis tarafından reddedilmesini, ölümünü ve bunun sonucunda güzelliğin dünyadan kaybolmasını betimleyen uzun bir anlatı şiiriydi. Şiirde şehvetin yüceltildiğine yönelik muhafazakâr itirazlara rağmen, son derece popüler oldu ve yayınlanmasını takip eden dokuz yıl içinde altı kez yeniden basıldı.

1594'te Shakespeare, Court'taki tiyatro kumpanyalarının en popüleri olan Lord Chamberlain'in tiyatro kumpanyasına katıldı. 1599'da Shakespeare, Chamberlain'den ayrılan bir grup aktörle Chamberlain's Men adıyla bir birlik oluşturup zamanının en ünlü tiyatrosu hâline gelecek olan Globe isimli bir sahne kurdu. Shakespeare, Globe'dan kendi payına düşen parayla Stratford'daki evi New Place'i satın aldı. Ayrıca işleri bozulan babasının borçlarını ödeyerek onu rahata kavuşturdu.

Shakespeare, zamanının en önde gelen oyun yazarı olarak kabul edilirken, ulaşılan bilgiler hem onun hem de çağdaşlarının kalıcı şöhret yolunda oyun yazarlığına değil şiire daha çok önem verdiklerini gösteriyor. Shakespeare'in soneleri 1593

ile 1601 yılları arasında bestelendi, ancak 1609'a kadar yayımlanmadı. 1609'da *The Sonnets of Shakespeare* adıyla yapılan baskı, her biri üçer dörtlük ve birer beyitten oluşan—ve günümüzde Shakespeareyen sone formu olarak kabul edilen—154 soneyi içerir. Bunlar genel olarak iki gruba ayrılır: Yakın bir arkadaşa, yakışıklı ve asil bir genç adama hitap edenler ve şairin elinde olmadan âşık olduğu kötü huylu ama büyüleyici bir "Esmer Hanım"a yazılmış olanlar. Shakespeare'in neredeyse tüm soneleri, insanın zamanın çarkları karşısındaki çaresizliğini ve güzelliğin ve aşkın şiir yoluyla ölümsüz kılınması konularını ele alır.

Shakespeare, şiirlerinde ve oyunlarında, genellikle Latince, Fransızca ve yerel kökleri birleştirerek veya değiştirerek binlerce yeni kelime icat etti. *Oxford İngilizce Sözlüğü*'ne göre İngilizcenin gelişmesine yaptığı katkılardan bazıları şunlardır: *arch-villain, birthplace, bloodsucking, courtship, dewdrop, downstairs, fanged, heartsore, hunchbacked, leapfrog, misquote, pageantry, radiance, schoolboy, stillborn, watchdog* ve *zany*. Bu İngilizce kelimelerin ve daha nicelerinin patenti şaire aittir.

Shakespeare otuzdan fazla oyun yazdı. Bunlar genellikle dört kategoriye ayrılır: tarihî oyunlar, komediler, trajediler ve romantik oyunlar. İlk yazdıkları *Henry VI* gibi tarihî oyunlar ve *The Comedy of Errors* gibi komedilerdi. 1596'da Shakespeare ikinci trajedisi *Romeo ve Juliet*'i yazdı. Onun getirdiği başarı sonrası takip eden on iki yıl boyunca trajedi formuna geri dönerek yeni trajediler yazdı. Bugün en çok tanınan oyunları da bunlar oldu: *Julius Caesar, Hamlet, Othello, King Lear, Macbeth* ve *Antony ve Cleopatra*. Shakespeare son yıllarında *Cymbeline, A Winter's Tale* ve *The Tempest* ile romantik oyunlara geri döndü.

Kendisi hayattayken Shakespeare'in oyunlarından yalnızca on sekizi basıldı. Bunlar *quarto* baskı biçiminde ayrı ayrı yayımlandılar. Bütün eserleriyse ölümünden birkaç yıl sonra, 1623'te, *The First Folio* adıyla yayımlandı. Kitap, Shakespeare'in aktör dostları John Heminges ve Henry Condell tarafından derlenip yayımlanmıştı. Ön söz olarak Ben Jonson'ın bir şiiri kullanılmıştı. Bu şiirde Jonson, Shakespeare'in "yalnızca bir döneme değil, tüm zamanlara ait" evrensel bir yazar olduğunu/olacağını büyük bir isabetle tespit etmiştir. Kıymeti şimdiki kadar bilinmiyordu belki ama çağdaşları da Shakespeare'in başarılarını fark edip onun hakkını teslim ediyordu. Örneğin Francis Meres, 1598'de onun oyunlarını ve şiirlerini överek Shakespeare'den "bal dilli" yazar diye bahsetmiştir. Öte yandan, bir başka başarı öyküsü olarak, Chamberlain's Men, 1603'te kraliyet ailesi mensuplarının katılımıyla Londra'nın en önde gelen tiyatro kumpanyası hâline gelmiştir.

1612'de Shakespeare sahneden emekli olup Stratford'daki evine döndü. 23 Nisan 1616'da öldü ve iki gün sonra Stratford Kilisesi'ne gömüldü.

Shakespeare yaşadığı zamanda da saygın bir şair ve oyun yazarıydı, ama ünü

on dokuzuncu yüzyıla kadar günümüzdeki parlaklığına kavuşmamıştır. Özellikle romantikler Shakespeare'in dehasından çok etkilenmişler, Victoria döneminde yaşayanlarsa ona George Bernard Shaw'ın "bardolatry" (Shakespeare hayranlığı) diye tabir ettiğine benzer bir hürmetle bağlılıklarını sunmuşlardır. Yirminci yüzyıldaysa eserleri bilimdeki ve sanattaki yeni gelişmeler ve akımlar doğrultusunda defalarca yeniden keşfedilip tekrar benimsenmiştir. Günümüzde oyunları popülerliğini büyük ölçüde sürdürmektedir ve sürekli olarak incelenmekte, sahnelenmekte ve tüm dünyada farklı kültürel ve politik bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Shakespeare'in Oyunları (Kronolojik Liste):

Shakespeare'in oyunlarının yazılış ve sahneleniş tarihlerinin kesin sırası tartışmalıdır. Aşağıda listelenen tarihler yaklaşık olup oyunların ilk kez ne zaman oynandığına dair genel fikir birliğine dayanmaktadır:

1. *Henry VI* -Bölüm I (1589-1590)
2. *Henry VI* -Bölüm II (1590-1591)
3. *Henry VI* -Bölüm III (1590-1591)
4. *Richard III* (1592-1593)
5. *The Comedy of Errors* (Yanlışlıklar Komedyası) (1592-1593)
6. *Titus Andronicus* (1593-1594)
7. *The Taming of the Shrew* (Hırçın Kız) (1593-1594)
8. *The Two Gentlemen of Verona* (Veronalı İki Centilmen) (1594-1595)
9. *Love's Labour's Lost* (Aşkın Boşa Giden Emeği) (1594-1595)
10. *Romeo and Juliet* (Romeo ve Juliet) (1594-1595)
11. *Richard II* (1595-1596)
12. *A Midsummer-night's Dream* (Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası) (1595-1596)
13. *King John* (Kral John) (1596-1597)
14. *The Merchant of Venice* (Venedik Taciri) (1596-1597)
15. *Henry IV* -Bölüm I (1597-1598)
16. *Henry IV* -Bölüm II (1597-1598)
17. *Much Ado About Nothing* (Kuru Gürültü) (1598-1599)
18. *Henry V* (1598-1599)
19. *Julius Caesar* (Jül Sezar) (1599-1600)
20. *As You Like It* (Nasıl Hoşunuza Giderse) (1599-1600)
21. *Twelfth Night* (On İkinci Gece) (1599-1600)
22. *Hamlet* (1600-1601)
23. *The Merry Wives of Windsor* (Windsor'un Şen Kadınları) (1600-1601)
24. *Troilus and Cressida* (Troilus ve Cressida) (1601-1602)
25. *All's Well That Ends Well* (İyi Biten Her Şey İyidir) (1602-1603)
26. *Measure for Measure* (Kısasa Kısas) (1604-1605)
27 *Othello* (1604-1605)
28. *King Lear* (Kral Lear) (1605-1606)

29. *Macbeth* (1605-1606)
30. *Antony and Cleopatra* (Antonius ve Kleopatra) (1606-1607)
31. *Coriolanus* (1607-1608)
32. *Timon of Athens* (Atinalı Timon) (1607-1608)
33. *Pericles* (1608-1609)
34. *Cymbeline* (1609-1610)
35. *The Winter's Tale* (Kış Masalı) (1610-1611)
36. *The Tempest* (Fırtına) (1611-1612)
37. *Henry VIII* (1612-1613)
38. *The Two Noble Kinsmen* (İki Asil Akraba) (1612-1613)

Kral Lear'a Giriş

Kral Lear'ın Kaynakları ve Konusu

İngiliz oyun yazarı William Shakespeare tarafından yaklaşık olarak 1605-1606 yıllarında yazıldığı tahmin edilen *Kral Lear* [Quatro'da geçtiği hâliyle İngilizce özgün adı: "True Chronicle History of the Life and Death of King Lear and His Three Daughters"; First Folio'da geçtiği hâliyle: "The Tragedy of King Lear"], Shakespeare'in (*Hamlet*, *Macbeth* ve *Othello*'yla birlikte) en önemli dört tragedyasından biridir. Hatta birçoklarına göre en önemli tragedyasıdır.

Shakespeare'in diğer birçok oyununda olduğu gibi Lear'ın konusu da daha önceden bilinen hikâyelerin konularından esinlenmedir. Yazarın özellikle Monmouthlu Geoffrey'nin on ikinci yüzyılda yazdığı *Historia Regum Britanniae* adlı kitabına eklediği "Kral Leir" adlı halk masalından yararlandığı belirlenmiştir.

Ayrıca genellikle bahsi geçmeyen bir de Kral Lear "balat"ı vardır. Bu baladın günümüze kalan en eski kopyası 1620 yılına aittir. Shakespeare'in oyunu mu yoksa baladı mı daha önce yazdığı tartışmalıdır. Baladın hikâyesi oyununkinden farklılıklar gösterir. Örneğin balatta, Cordelia bir süre Britanya'da sahipsiz dolaşmış, ününü duyan Fransa kralıyla daha sonra evlenmiştir. Oyunun sonunda da Lear, Fransa kralının yardımıyla savaşarak krallığını geri aldıktan sonra, savaşta Cordelia'nın öldüğü haberini alınca üzüntüden ölmüştür.

Kral Lear ilk olarak 1608 yılında "Kral Lear'ın Gerçek Tarihi" başlığıyla basılmıştır. Oyunun sahnedeki ilk gösterimi 1607 yılında saraya bağlı olan Whitehall Tiyatrosu'nda yapılmıştır.

Oyunun basılmış folio ve quarto olarak iki farklı versiyonu bulunmaktadır. Yazarın diğer oyunlarının aksine iki versiyon da özgün olarak kabul edilmekte ve hâlen tartışılmalarına rağmen eşit değerde görülmektedir.

Oyunda Lear'ın trajedisine paralel olarak Gloucester'ın hikâyesi bulunmaktadır. İki hikâyede de evlatlarından kötü olanların etkisiyle iyi evlatlarını haksız yere cezalandıran babaların kendilerini düşürdükleri zor durum ve trajik sonları anlatılır.

Birinci hikâye, oyunun baş kişisi Lear'ın yaşlandığı gerekçesiyle topraklarını üç kızı arasında paylaştırmaya karar vermesiyle başlar. Bu paylaşımın eşit ve adil olması için kızlarını sınava tâbi tutmaya karar veren kral, onlardan kendisini ne kadar sevdiklerini söylemelerini ister. Büyük ve ortanca kızları süslü laflarla sevgilerini

ifade edip kendilerini kanıtlar, fakat gerçek sevginin süslü laflarla anlatılamayacağına inanan küçük kız Cordelia soruya cevap vermez. Buna sinirlenen Lear, onu evlatlıktan reddeder ve topraklarını diğer kızları arasında bölüştürür. Cordelia'yı savunmaya kalkan Kent Kontu'nu da sürgüne gönderir. Babalarından toprakları alan büyük kızlar Regan ve Gonoril mutlak hâkimiyeti elde etmek için Lear'ın askerî ve idari gücünü kısıtlarlar. İki kızı tarafından kapı dışarı edilen Lear aklını kaçırır.

İkinci hikâyede ise Gloucester'ın gayrimeşru oğlu Edmund sahte mektuplar ve yalanlarla babasını öz oğlu Edgar'ın kendisini devirmek istediğine ikna eder. Edgar'ı da yalanlarıyla kandırarak uzaklaştıran Edmund idareyi eline alır. Gloucester, kızlarının Lear'a davranışlarına ve onu sokağa atmalarına dayanamayarak krala yardım eder. Edmund, Gloucester ile Regan ve Goneril arasındaki gerginliği kendi çıkarları için kullanarak babasını hain ilan ettirir. Lear'ın kızları, Gloucester'ın gözlerini oydurarak onu sokağa atarlar.

Bu arada Fransa kralı, Cordelia ile birlikte Britanya'ya ordu gönderir. Amaçları Lear'ın öcünü almaktır. Kent Kontu Lear'ı, Edgar da Gloucester'ı güvenli bir yere aldırırlar. Lear ile Cordelia barışırlar, fakat savaşı kaybedince esir alınırlar. Gloucester, Edgar ona başından geçenleri anlatınca heyecana ve mutluluğa dayanamayarak kalpten ölür. Daha sonra her şeyi itiraf eden Edmund intihar ederek ölür fakat daha önce Cordelia'yı astırmak ve Lear'ı öldürtmek için emir vermiştir. Gonoril ile Regan ise Edmund'ı paylaşamayarak birbirlerini öldürürler. Krallık Albany, Kent ve Edgar'a kalır.

Görüldüğü gibi Lear'a bağlı asıl konuyla Gloucester'a bağlı ikincil konu arasında büyük bir benzerlik söz konusudur. Shakespeare burada başka hiçbir oyununda yapmadığı bir şeyi yapmış, Gloucester ile iki oğlunun hikâyesini Kral Lear ile üç kızının hikâyesiyle birlikte ele almıştır. Oyunda iki ihtiyar da kötü ve hain evlatlarının yalanlarına aptalca inanıp iyi ve dürüst evlatlarına kıyarlar; ikisi de bu yüzden cezalarını görür, korkunç acılar çekerler. Shakespeare burada birbirinin neredeyse aynısı olan iki hikâyeyi almış ve eşine rastlanması zor biçimde birbirine örerek tek bir hikâye hâline getirmiştir. İki hikâyenin oluşu oyunu daha evrensel kılmıştır. Çünkü yalnız Lear'ın hikâyesi anlatılsaydı bu onun kişisel dramı sayılabilirdi. Oysa benzer bir felakete Gloucester da uğrayınca, tüm ana babaların aynı duruma düşebileceği, evlat nankörlüğünün hemen herkesin başına gelebileceği fikri daha bir vurgulanmış, daha fazla evrensellik kazanmış olur.

Kral Lear'da Fırtına

Krallığı devrettiği kızları tarafından kapı dışarı edilen Lear, bu acıya dayanamayıp delirmekten korkar ve bu korku bütün benliğini bir fırtına gibi sarar. Onun iç

dünyası böyle bir fırtınayla sarsılırken dış dünyada da sanki bunun yankısı olarak bir fırtına kopmuştur. Shakespeare'in oyunlarında nasıl ki müzik uyumu, huzuru, mutluluğu anlatmak için kullanılırsa, fırtına da kargaşayı, çatışmayı ve felaketleri simgeler. Bir cinayetle toplum düzeni sarsılınca —örneğin Kral Duncan veya Julius Caesar öldürülünce— dışarıda da fırtına başlar. *Kral Lear*'da da başlayan fırtına hem kralın benliğindeki kargaşayı hem de kızlarının babalarına karşı benimsedikleri sıra dışı tutumu, bir anlamda kansız cinayeti simgeler. Fırtına esnasında Lear, kendisini perişan eden bu fırtınanın yeryüzündeki nankörlük tohumlarını da yok etmesi için dua eder. Bunu yaparken Lear âdeta fırtınayla bir olur, onunla özdeşleşir. Bu fırtına onun öfkesinin cisimleşmiş hâli olur bir bakıma. Ama daha sonra kral, bu fırtınanın yöneticisi değil aslında bir kurbanı olduğunu fark eder ve kendisine acımaya başlar. Bu süreç içinde aklını da kaybeder. Ama ilginç biçimde yaşlı kral tam delirdiği sırada yeni bir bilince varır ve ömründe belki de ilk kez yoksulları düşünür.

Kral Lear'da Delilik

Oyunda fırtına eşliğinde Lear'ın yavaş yavaş delirmesini izlerken sanki tüm dünya delirmiş veya delirmek üzereymiş gibi hissederiz. Âdeta Lear'ın dünyası yıkılırken bizimki de yıkılır. Ancak, sonunda tekrar akıllanabilmesi için Lear'ın iyice delirmesi gerekir. Delilik, gerçeklerden kopmak, gerçekleri aklın ışığında görememekse, Lear'ın ta başından beri deli olduğu da söylenebilir. Hatta Lear, resmen akıllı sayıldığı zamanlarda anlayamadığı bazı gerçekleri delirince daha iyi anlamaya başlar. Bir paradoks olarak, Lear'ın dimağı ancak çıldırdığında berraklaşır ve doğruları o zaman görmeye başlar.

Kral Lear'da Soytarı

Kral Lear'ın Soytarısı, Elizabeth dönemi tiyatrosunda çok sık rastlanan soytarı tipleri arasında en ilginç olanı sayılır. Shakespeare'in tragedyalarındaki diğer soytarılar komedi karakterleridir. Görevleri yalnızca izleyiciyi güldürerek tragedyanın gerilimini düşürmektir. Oysa *Kral Lear*'daki Soytarı, izleyeni güldürdüğü kadar düşündürür ve duygulandırır. Bu karakteriyle bir komedi kişisinden ziyade bir trajedi kişisi olarak ön plana çıkar. İyiyle kötünün çarpışması esnasında, iyiden yana olanlar arasında Lear'ı en derinden etkileyen bu soytarıdır. Hatta denebilir ki bu soytarının kılavuzluğu olmasa, Lear'ın kişiliğinin değişip gelişme imkânı olamayacaktır.

Kral Lear'ın Daha Önceki Türkçe Çevirileri:

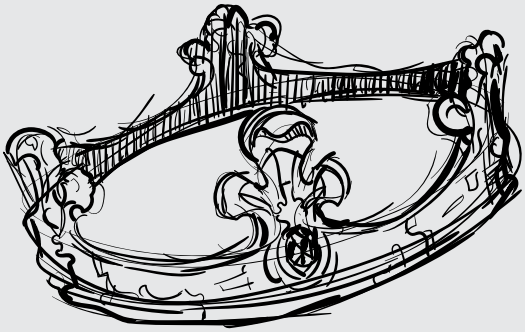
-*Kıral Lir*. Çev. Abdullah Cevdet. İstanbul: Resimli Kitab matbaası, 1912.
-*Kral Lir*. Çev. Seniha Bedri Göknil. İstanbul: Yücel Yayınevi, 1937.
-*Kral Lear*. Çev. İrfan Şahinbaş. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1959.
-*Kral Lear*. Çev. Seniha Bedri Göknil. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1967.
-*Kral Lear*. Çev. Özdemir Nutku. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986.
-*Kral Lear*. Çev. Can Doğan. İstanbul: Mitos Boyut Yayınevi, 2012.
-*Kral Lear*. Çev. Emine Ayhan. İstanbul: Alfa Edebiyat, 2019.
-*Kral Lear*. Çev. Mehmet Zeki Giritli. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2021.

Kaynakça:

Kral Lear <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kral_Lear> erişilme tarihi: 20.10.2022.
Urgan, Mîna. *İngiliz Edebiyatı Tarihi-I*. İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1986.
Urgan, Mîna. *Shakespeare ve Hamlet*. İstanbul: Altın Kitaplar 1.Basım, 1984.

KRAL LEAR

WILLIAM SHAKESPEARE

OYUNDAKİ KİŞİLER

LEAR	Britanya Kralı
FRANSA KRALI	
BURGONYA DÜKÜ	
CORNWALL DÜKÜ	
ALBANY DÜKÜ	
KENT KONTU	
GLOUCESTER KONTU	
EDGAR	Gloucester'ın oğlu
EDMUND	Gloucester'ın evlilik dışı oğlu
CURAN	Bir Saraylı
YAŞLI ADAM	Gloucester'ın çiftliğinde kiracı
DOKTOR	
LEAR'IN SOYTARISI	
OSWALD	Goneril'in kâhyası
SUBAY	Edmund'un emrinde
BEYZADE	Cordelia'nın hizmetinde
TELLAL	
GONERIL	Lear'ın büyük kızı
REGAN	Lear'ın ortanca kızı
CORDELIA	Lear'ın küçük kızı

Lear'ın maiyetindeki şövalyeler, subaylar, haberciler, askerler, muhafızlar, Cornwall'ın hizmetkârları, vb.

(Olay Britanya'da geçer.)

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

Kral Lear'ın sarayı.

(Kent, Gloucester ve Edmund girer.)

KENT
Kralın, Albany Dükü'ne
Cornwall Dükü'nden daha yakın olduğunu sanıyordum.

GLOUCESTER
Biz de hep öyle sanmıştık, ama şimdi krallığı paylaştırırken
Hangi düke daha çok değer verdiği anlaşılmıyor, çünkü
Paylar öylesine dengeli tartılmış ki, ne kadar dikkatle bakarsan bak,
Kayırılan bir taraf göremiyorsun.

KENT
Oğlunuz, değil mi efendim?

GLOUCESTER
Onu büyütmek bana düştü efendim. Oğlum derken
O kadar kızarırdım ki sonunda piştim herhâlde.

KENT
Pek anlayamadım.

GLOUCESTER
Şimdi efendim, bu delikanlının annesiyle yakınlaşınca
Kadının karnı şişiverdi. Böylece, daha yatağına koca girmeden
Beşiğine bir oğlan girmiş oldu. Nasıl bir yanlış yaptığımı
Anlıyorsunuz herhâlde, değil mi?

KENT
Doğrusu sonucu öyle yakışıklı olmuş ki,
Keşke bu yanlışa düşmeseydiniz, diyemiyorum.

GLOUCESTER
Bir de meşru oğlum var, bundan birkaç yaş kadar büyük.
Ama, onu daha çok sevdiğim anlamı çıkmasın bundan.
Gerçi bu kerata çağrılmadan, utanmazca geldi dünyaya,
Fakat annesi güzel olduğundan ona can vermek epeyi zevkli oldu
Ve tabii öyle olunca da bana bu piçi kabullenmekten başka çare kalmadı.
Bu soylu beyefendiyi tanıyor musun, Edmund?

EDMUND
Hayır, lordum.

GLOUCESTER
Kent Kontu. Bundan böyle onu benim muhterem bir dostum say.

EDMUND
Hizmetinizdeyim, efendim.

KENT
Sizle dost olmayı, sizi daha yakından tanımayı isterim.

EDMUND
Buna layık olmaya çalışacağım, efendim.

GLOUCESTER
Dokuz yıldır yurtdışındaydı, yine gitmeye hazırlanıyor.
(Boru sesi duyulur.) Kral geliyor.

(Kral Lear, Albany, Cornwall, Goneril, Regan ve Cordelia maiyetleriyle girer.)

LEAR
Huzura çıkmaları için Fransa ve Burgonya beylerine eşlik edin, Gloucester.

GLOUCESTER
Emredersiniz efendim.

(Gloucester ve Edmund çıkar.)

LEAR
Onlar gelene dek biz de şimdiye kadar
Gizli tuttuğumuz kararımızı açıklayalım.
Şu haritayı getirin. *(Haritayı getirirler.)*
Şunu bilin ki üçe böldük krallığımızı,
Devlet işlerinin yükünü ve sorumluluklarımızı
İhtiyar sırtımızdan atmak,
Ağır aksak ölüme yaklaşırken
Bunları genç omuzlara teslim etmek
Kesin kararımızdır. Sevgili damadımız Cornwall
Ve aynı ölçüde sevdiğimiz damadımız Albany;
İsteğimiz, gelecekte çıkabilecek anlaşmazlıkları önlemek için
Kızlarımızın payına düşen mirası şu an duyurmaktır.
Ayrıca, en küçük kızımız Cordelia'nın talipleri
İki büyük rakip, Fransa Kralı ve Burgonya Dükü
Uzun bir süredir sabırla sarayımızda kalıp
Bizden bir cevap bekliyorlar.
Onların cevabını da bugün iletmek uygun olur.
Şimdi sevgili kızlarım, mademki ülkemizin yönetimini
Ve devlet işlerini size bırakıyoruz,
Söyleyin bakalım, hanginiz en çok seviyor bizi?
Söyleyin ki, doğuştan gelen hakkına bize olan sevgisini
Ekleyene bağışlayalım en cömert lütuflarımızı.
Evet, ilk göz ağrımız Goneril, sen konuş önce!

GONERIL
Efendim, sözlerin kifayet etmeyeceği kadar çok seviyorum sizi,
Siz benim için, gözümün nurundan, sınırsız hürriyetten,
Nadir ve paha biçilemez olan her şeyden daha değerlisiniz.
Mutluluk, sağlık, güzellik ve haysiyet dolu bir hayatı nasıl seviyorsam
Öyle seviyorum sizi, hiçbir evladın sevemeyeceği,
Hiçbir babanın sevilemeyeceği kadar.

Bu sevgiyi anlatmak için nefesim yetersiz, sözlerim cılız kalıyor.
Sizi var olan her şeyden çok seviyorum.

CORDELIA
(Kendi kendine) Ya sen Cordelia, sen ne söyleyebilirsin?
İyisi mi sev ve sus!

LEAR
(Haritayı göstererek) Bu sınırdan şu sınıra kadar olan toprakları,
Gölgeli ormanları, zengin ve bereketli meraları,
Çoşkun akan ırmakları, yemyeşil ve geniş ovalarıyla birlikte
Senin hükümranlığına veriyoruz kızım. Bütün buralar
Ebediyen sana ve Albany sülalesine ait olsun.
Ortanca kızımız, Cornwall'ın karısı, sevgili Regan.
Sen ne diyeceksin bakalım? Söyle!

REGAN
Efendim, aynı hamurdanız biz kardeşimle,
Size olan sevgimin derecesi de onunla aynı.
Onun anlattıklarının benim sevgimi de ifade ettiğini
Duyuyorum kalbimin en derinlerinde.
Fakat bir şey var kardeşimin söylemediği:
Kendimi, en hassas duyularımın hissedebileceği
Bütün öteki zevklerin düşmanı olarak görüyorum
Ve mutluluğumu yalnızca
Siz haşmetli efendimizin sevgisinde buluyorum.

CORDELIA
(Kendi kendine) Peki ya sen zavallı Cordelia!
Hayır ama, niye zavallı olayım ki?
Sevgim, bütün sözlerden daha gerçek değil mi?

LEAR
Güzel krallığımızın üçte biri de
Sonsuza dek senin ve sülalenin olsun öyleyse.
Bu pay da Goneril'e bahşettiğimiz kadar
Büyük, değerli ve güzel.

Peki, ya sen Cordelia'cığım, gönlümün neşesi,
Değerde değil yalnızca sıralamada sonuncu olan,
Fransa'nın bağlarının Burgonya ovalarıyla
Sevgisini elde etmek için çekiştikleri küçük kızım,
Sen ne diyeceksin bakalım
Kardeşlerinden daha değerli bir pay elde etmek için?

CORDELIA
Hiçbir şey efendim.

LEAR
Hiçbir şey mi?

CORDELIA
Hiçbir şey.

LEAR
Hiçten hiç çıkar. Bir şeyler söyle.

CORDELIA
Üzgünüm. Kalbimdekini kelimelere dökemiyorum.
Efendimizi sevmem gerektiği kadar seviyorum,
Ne daha fazla ne de daha az.

LEAR
Ne, nasıl yani, Cordelia? Sözlerini tartarak konuş,
Yoksa ayağına kadar gelen fırsatı kaçırırsın.

CORDELIA
Kıymetli efendimiz,
Bana hayat verdiniz, büyüttünüz, sevdiniz beni,
Ben de bütün bu yaptıklarınıza karşılık sizi seviyor,
Herkesten çok sizi sayıyor ve size itaat ediyorum.
Mademki kardeşlerim yalnızca sizi sevdiklerini iddia ediyorlar,
Öyleyse neden evlendiler? Ben evlendiğimde
Sevgimin de itaatimin de sadakatimin de yarısı
Yeminle bağlanacağım kocamın olacaktır.

Ben hiçbir zaman kardeşlerim gibi
Bütün sevgimi babama vererek evlenecek değilim.

LEAR
Bunları yürekten mi söylüyorsun?

CORDELIA
Evet, efendimiz.

LEAR
Nasıl hem bu kadar genç hem de bu kadar duygusuz olunur?

CORDELIA
Hem bu kadar genç, efendimiz, hem de bu kadar dürüstüm.

LEAR
Öyle olsun! Dürüstlük olsun senin payına düşen miras da!
Güneşin kutsal ışığı üstüne,
Hekate'nin sırları ve gecenin gizli törenleri üstüne,
Yaşama ve ölüme hükmeden yıldızların üstüne
Yemin ederim ki bugün burada tüm babalık haklarımı,
Aramızdaki tüm akrabalık ve kan bağlarını reddediyorum.
Bundan böyle benim için de kalbim için de
Sonsuza dek bir yabancısın artık.
Açlığını gidermek için öz çocuğunu yiyen bir yamyam bile,
Bir zamanlar kızım olan senden daha fazla
Yakınlık, merhamet ve teselli bulacaktır benim kalbimde.

KENT
Asil efendimiz—

LEAR
Sus Kent! Ejderhayla
Hiddetine sebep olanın arasına girme!
Hepsinden çok onu severdim ben,
Onun şefkatli elleri teselli edecek sanıyordum
Beni yaşlılığımda.